

Wstęp

Napisano wiele akademickich podręczników finansów. Większość z nich wydano w ostatniej dekadzie ubiegłego i pierwszej dekadzie obecnego wieku. Autorzy tych podręczników, zarówno polskich, jak i zagranicznych, stawiali sobie za główny cel, aby podręcznik był na czasie, czyli uwzględniał i odzwierciedlał nowe podejście do finansów obowiązujące w niektórych kręgach świata akademickiego. Autorzy niniejszego podręcznika nie odrzucają nowego spojrzenia na problemy współczesnych finansów, ale nie chcą również ślepo podążać za poglądami upowszechnianymi w pismach ekonomicznych i monografiach, dając im czas na „okrzepnięcie”, na weryfikację i falsyfikację stawianych hipotez i formułowanych twierdzeń. Nie zawsze bowiem nowe poglądy są poprawne lub lepsze od głoszonych wcześniej.

Celem autorów jest przedstawienie finansów na solidnym fundamencie ekonomicznej wiedzy uniwersalnej, unikając przy tym zbytej szczegółowości i sztucznej atrakcyjności. Nie znaczy to, że preferujemy tradycyjne ujęcie finansów. Nie odrzucamy tych zjawisk, które wcześniej nie były obecne w finansach lub występowały sporadycznie, a współcześnie współtworzą podstawy opisu finansów. Często na naszych oczach zjawiska te powstają oraz utrwalają się i mimo że nie spełniły pokładanych w nich nadziei, trwają nadal. Takie oczekiwania i nadzieje pokładano np. w deregulacji rynku finansowego i liberalizacji kapitału, a także w transakcjach pochodnych. Ale to, że inne funkcje przypisał im świat akademicki, a inne realizowane są w rzeczywistości, nie oznacza, że zjawiska tego rodzaju można pominąć. One też same nie znikną. Dlatego, nie unikając trudnych problemów, autorzy zachęcają Czytelnika do pogłębiania swojej wiedzy, prezentując w formie ramek, w miejscach tematycznie związanych z treścią danego punktu, wątki ważnych dzieł i istotnych problemów, opatrzone źródłami.

Autorzy dużą wagę przywiązują do współzależności zjawisk finansowych, co wywołuje potrzebę wielokrotnego czasami powracania do pojęć, procesów i podmiotów, zawsze w intencji ich prezentacji na tle innych uwarunkowań i okoliczności. Uznali też za celowe umieszczenie w podręczniku indeksu rzeczowego służącego Czytelnikowi pomocą dla uchwycenia różnych aspektów i kompleksowego ujęcia interesujących Go zjawisk, procesów czy kategorii finansowych. Sięgając do różnych fragmentów podręcznika, przez pryzmat wybranego pojęcia, procesu, podmiotu, Czytelnik przekonuje się, że finanse są wielowymiarowe zarówno w czasie, jak i w przestrzeni.

Zrezygnowano celowo z epatowania Czytelnika liczbami, wykresami i tabelami. Naszym zdaniem szczegółowa statystyka dla podręcznika jest mało przydatna. Zawsze jest to obraz wyrwanego z kontekstu przypadku, niewiele wnoszącego do wiedzy ogólnej, często też bezużytecznego dla zrozumienia finansów. Celowo też unikamy wszelkich form matematycznego opisu. Według autorów bardzo często upraszcza on sposób myślenia, nie skłania do refleksji, bo zastosowana logika „modelowego myślenia” traktowana może być przez Czytelnika jak instrukcja „czytania” rzeczywistości.

Nie podążamy ślepo za utartymi poglądami. Jeśli się z nimi nie zgadzamy, nie wchodzimy w szczegóły tych wątków lub, jeśli to możliwe, kierujemy uwagę Czytelnika na bliższy nam punkt widzenia. Czynimy tak dlatego, by Czytelnik, sięgając do innych podręczników, nie miał poczucia lub, co gorsza, przekonania, że wiedza jest niespójna, a przekaz sprzeczny.

Autorzy są zdania – i dają temu wyraz – że warunkiem właściwego rozumienia finansów jest odniesienie ich do innych dyscyplin naukowych. Przede wszystkim finanse nie mogą być oderwane od ekonomii, bo z ekonomii się wywodzą. Ale finanse to także bliska każdemu z nas rzeczywistość gospodarki rynkowej. Te dwa spojrzenia na finanse przenikają się wzajemnie. Doświadczenia czerpane z rzeczywistości gospodarczej wzbogacają finanse jako dyscyplinę naukową, a formułowane zasady i prawa finansowe regulują rzeczywistość gospodarczą.

Studiowanie finansów wymaga usystematyzowanej formy z zastosowaniem odpowiedniego kodu pojęciowego. Według autorów kod pojęciowy tworzą kategorie finansowe, parametry monetarne oraz zjawiska i procesy finansowe. Ponadto, by zrozumieć finanse poprzez ogół zjawisk związanych z gromadzeniem, podziałem i wydatkowaniem środków pieniężnych, należy uwzględnić rolę podmiotów uczestniczących w tworzeniu tych procesów. Autorzy opisują finanse w ujęciu podmiotowym przez pryzmat generowanych strumieni finansowych, rynkowych i pozarynkowych z wyszczególnieniem sfery finansowej i sfery rzeczowej.

Podręcznik podzielony został na sześć zasadniczych części. **Pierwszy rozdział** dotyczy finansów rozumianych zarówno jako dyscyplina naukowa, służąca wyjaśnieniu relacji zachodzących między procesami gromadzenia i wydatkowania pieniądza, oraz jako zjawiska zachodzące w rzeczywistości gospodarczej, społecznej i politycznej.

Rozdział drugi objaśnia podstawowe kategorie finansowe. Przedstawia się tam podstawową kategorię finansową, jaką jest pieniądź. Przedstawia się tam również ewolucję form pieniądza. Zagadnienia dotyczące pieniądza uzupełnia się omówieniem kategorii finansowych wynikających z przekształcenia pieniądza, w szczególności określone zostały cechy kapitału oraz instrumentów finansowych rozumianych zarówno jako rezultat przekształcenia pieniądza, jak również sposób jego przemieszczania między jego użytkownikami. Rozdział drugi zamyka kategoria ryzyka, którą autorzy traktują na równi z innymi kategoriami finansowymi.

Treść **rozdziału trzeciego** jest uzupełnieniem wiedzy o stosowaniu pieniądza. Omówiono w nim parametry monetarne, w szczególności zagadnienia dotyczące ceny, jej funkcji oraz deformacji, stopy procentowej jako ceny pieniądza oraz kursu walutowego jako ceny zewnętrznej pieniądza wyrażonej w różnych walutach.

Czwarty rozdział dotyczy zjawisk i procesów pieniężnych i domyka opis finansów w ujęciu przedmiotowym. W tym rozdziale omawia się zagadnienia dotyczące charakteru oraz rodzajów strumieni i przepływów finansowych. Pojęcie salda finansowego oraz jego rodzaje i funkcje zamykają treść tego rozdziału, pozwalając zapoznać się ze sposobami agregowania oraz porównywania strumieni pieniężnych wynikających z działalności różnych podmiotów.

Ostatnie dwa rozdziały pracy poświęcono prezentacji finansów w ujęciu podmiotowym. **Rozdział piąty** wyodrębnia treści dotyczące podmiotów sfery finansowej, w szczególności bankowych i niebankowych instytucji finansowych. Podział ten uwzględnia potrzebę wyszczególnienia podmiotów odpowiedzialnych za kreację pieniądza, w szczególności banku centralnego oraz banków komercyjnych. Rozdział piąty zawiera również treści dotyczące funkcjonowania niebankowych instytucji finansowych, które nie biorąc udziału w kreacji pieniądza, odpowiedzialne są za sprawną jego alokację między użytkownikami pieniądza.

Rozdział szósty i ostatni poświęcony jest finansom podmiotów sfery realnej, które funkcjonując w warunkach gospodarki rynkowej, korzystają z pieniądza i uczestniczą w jego cyrkulacji. Mając na względzie zróżnicowane cele działalności oraz wynikające z tego charakterystyczne dla tych podmiotów strumienie finansowe, omówiono kolejno finanse władzy publicznej, finanse przedsiębiorstw oraz finansowe aspekty działalności gospodarstw domowych.

W zakończeniu jeszcze raz odniesiono się do skomplikowanej materii finansów, by uzasadnić, iż w warunkach braku wypracowanego paradygmatu, sposób i treść przekazywanej wiedzy uważa się za słuszny, a sposób prezentacji za właściwy, ułatwiający Czytelnikowi zrozumienie finansów.

Halina Zadora